

Genius a prostředí

Genius není produktem svého prostředí, a prostředí není produktem geniů (ani v delším časovém úseku). Ale genius může své prostředí velmi výrazně ovlivnit (většinou nejde jen o jednoho), ovšem za předpokladu, že mu to prostředí dovolilo v genia vyrůst. A prostředí může geniům nejen usnadnit, aby se stali genii, ale může tak vhodným způsobem docílit toho, že geniů bude více. Jde totiž o to, že lidí vysoce nadaných je velké procento, daleko větší, než může statistika zachytit, protože většina je jich jen latentních, tj. ve skutečné génie vlastně nikdy nevyrostou. A aby bylo jasno: izolovaný génius je prakticky ztracen, i když – za nějakých výjimečných okolností – ve skutečného génia vyrostete. Aby se génius skutečně uplatnil, aby měl vliv na své okolí, aby pro své prostředí mohl něco velkého dokázat, k tomu je zapotřebí určitých předpokladů na straně toho prostředí. Každý genius může vyrůst v génia jen v prostředí, kde se vytvořila skupina velmi schopných, s nimiž může komunikovat; a dále v prostředí, které má opravdový vztah k minulým schopným eventuelně k minulým geniům. Každý genius totiž vyrůstá také tak, že s staví „na ramena obrů“; což neznamená, že jen pokračuje v tom, co dělali on. Navazování na velikost dřívějších geniů (nebo velmi schopných) je možné jen za předpokladu vlastních pevných pozic – a tedy z distance. Geniové minulosti jsou spíše inspirací než vzorem. Takže ono „prostředí“ nesmíme redukovat na materiální podmínky. Mnohem důležitější než materiální podmínky (i když ty jsou předpokladem) je inspirující a soutěživé intelektuální prostředí. Takže vůbec nejde o nic tak jednoduchého, z čeho by bylo možno odvozovat to ostatní. Nicméně geniů je každé vyspělé společnosti nanejvýš zapotřebí, protože rozvoj věd a vůbec poznání, ale také technických prostředků, vědeckých společností, mezinárodní spolupráce atd. jde kupředu tak rychlým tempem, že na nějaké dlouho trvající pěstování vhodnějšího prostředí (všeho druhu) není mnoho času. Proto jde o dvě základní věci: společnost si vynikajících jedinců ve vědách, v umění atd. musí cenit natolik, aby jim jejich práci usnadňovala a zejména aby o jejich práci projevovala zájem, rozumí se veřejný zájem; a za druhé musí mít smysl pro nové věci a pro změnu přístupu a stylu všude tam, kde se to ukazuje jako nezbytné (a dá pak těm vynikajícím – nikoli však geniům! – příležitost, aby na proměnách společnosti a tím i prostředí geniů organizačně schopně zapracovali.

(Písek, 030812-1.)